

ПРОМЕНИТЕ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕРАТА НА COVID-19 И СЛЕДКРИЗИСНИЯ ПАЗАР НА ТРУДА

*Онлайн обучението – повече помага
или пречи на бъдещите висшисти и
вече завършили в период на пандемия*

Велислав Филипов

Коронавирусът и въздействието му изправи страните по целия свят пред редица предизвикателства. Освен с влошената здравна обстановка сега трябва да се справим с друг проблем – икономическата криза, за която обаче ваксина няма. Редица експерти са категорични, че проблемите в икономически план предстоят. В същото време от март 2020 г. насам видяхме какво се случи на пазара на труда. Някои от компаниите просто не издържаха и бяха принудени да намалят своето производство, а с това да съкратят и служители. Оттам се задейства и ефектът на доминото – пазарът на труда беше наводнен от хора, търсещи работа, в същото време търсене от работодателите липсваше. Станахме свидетели на това как редица организации бяха принудени да реорганизируют своите управленски, логистични и комуникационни структури.

Целият този хаос се отрази неизменно и

върху обучението в университетите, курсовете и специализираните училища. Милиони студенти и курсисти бяха принудени по примера на работещите да преминат към онлайн обучение. В същото време почти всички организации замразиха стажантските си програми заради преминаването към дистанционна форма на работа. Няколко милиона завършили студенти по света пък трябваше да излязат на замразения пазар на труда. На този фон все повече работодатели изразяваха своето недоволство от това, че дистанционната образователна система не осигурява адекватни умения и компетентности, крайно необходими на висококонкурентния пазар на труда. Разбира се, множество хора се запитаха как е възможно да се изучават по-практически насочени специалности в дистанционна форма и няма ли това да изиграе лоша шега на обучаващите се.

Няма съмнение, че членовете на поко- >>

ление Z (родените между 1997 и 2010 г.) ще се сблъскат с по-ниски възможности за кариерно развитие, както и с по-ниски приходи на старта на своята професионална кариера. Но каква всъщност е позицията на новите висшисти и вече завършили в период на пандемия и зараждаща се икономическа криза? Възможно ли е да станем свидетели на преобръщане на представите за „по-успешни“ специалности с оглед на постпандемичната обстановка? И не на последно място – ще се окаже ли обучаващият се в онлайн среда студент по-нежелан от компаниите?

Дистанционно обучение в числа

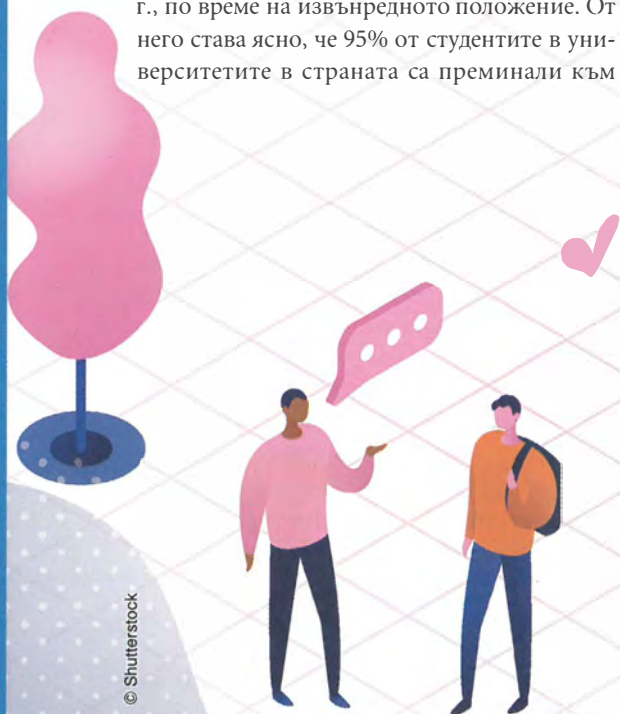
Рейтинговата система на висшите училища в България направи проучване сред близо 25 хил. студенти в периода април - юни 2020 г., по време на извънредното положение. От него става ясно, че 95% от студентите в университетите в страната са преминали към

онлайн форма на обучение, като над две трети от тях са останали доволни от създадените предпоставки за успешно завършване на учебната година. Неудовлетвореност от различни аспекти на обучението онлайн изразяват между 14 и 21% от участниците. Мнозинството от анкетираните (между 75 и 83%) в специалностите, преминали към онлайн обучение по време на пандемията, изразяват пълно или частично удовлетворение от достъпността, редовността и качеството на учебните занятия онлайн.

В българското висше образование съществуват стотици специалности, разпределени в 52 професионални направления. Едва в 7 от тях делът на студентите, които през разглеждания период са се обучавали онлайн, е под 90%. Сред тях попада и направлението „Медицина“, в което 85.4% твърдят, че в тяхната специалност са се обучавали само дистанционно. Направленията, в които най-малък дял от студентите са се обучавали в специалности, които са въвели онлайн обучение по времена пандемията, са „Религия и теология“ (69%) и „Животновъдство“ (64.4%).

Плюсове и минуси на е-обучението

От много дълго време в българското висше образование се говори за по-голяма дигитализация на лекциите и обучителните курсове, както и за смяна на част от програмите, по които се обучават студентите. Това се налага заради остарелите методи, на които все още се разчита в българските висши учебни заведения. Разбира се, никой не очакваше, че тази промяна ще трябва да се случи за 1-2 седмици. Първоначалната изненада за преминаване към онлайн процес наруши цялата програма, а освен това немалка част от преподавателите трябваше първа да се запознават

с инструментите за дистанционно обучение. Това „изяде“ известно време за така необходимата адаптация.

Все пак не може да се отрече, че и е-обучението има своите плюсове, които се харесаха на студентите. Едно от предимствата е ефективността. Дистанционното образование предлага на преподавателите редица инструменти, които могат да използват, за да предадат материала на обучаващите се. В това число влизат видеоклипове, PDF файлове, подкасти, интерактивни презентации и т.н. Разширявайки плана за обучение извън традиционните книжни учебници, включвайки онлайн ресурси, учителите могат да преподават по-ефективно. Другото предимство е достъпността до онлайн лекциите. Е-обучението позволява на студентите да посещават занятия от всяко място и по всяко време. То също така дава шанс на университетите да достигнат до по-обширна мрежа от обучаващи се, вместо да бъдат ограничени от географските граници. Освен това онлайн лекциите могат да се записват, архивират и споделят за бъдещи справки, осигурявайки постоянен достъп до учебния материал. Няма как да не засегнем и финансовата част. Поради опростената логистика и намалените разходи за транспорт и недвижими имоти наред с други фактори учебните институции, които използват електронно обучение, могат да спестят от 50% до 70% от общите средства за обучение. Това от своя страна се отразява и върху таксата на студентите.

Електронното обучение записа огромен ръст през 2020 г., който се запазва и до този момент. Въпреки това студенти и преподаватели са категорични, че минуси не липсват, нещо повече - в първите месеци сякаш превъзхождаха плюсовете. Още с въвеждането

на е-образованието за ограничаване на пандемията редица компании изказаха опасения, че последствия ще има и те ще са както краткосрочни, така и в дългосрочен план. Първо трябва да се изкара фокусът на обучаващия се в неуниверситетска среда. За много студенти едно от най-големите предизвикателства е задържането на вниманието за дълго време върху екрана. С онлайн обучението нараства и шансът за по лесно разсейване от социални мрежи или други сайтове. Технологичните проблеми също не остават по-назад. Специалисти от редица компании обаче са категорични, че студентите усещат по-голямо чувство за изолация, когато не са в компанията на своите връстници. В резултат на това често се стига до проблем при комуникация на живо, ниска ефективност при работа в екип, повишен стрес, несправяне с предизвикателства в работна среда и трудна адаптация – все качества, които са крайно необходими.

Заради мерките за ограничаване на заразата бяха прекратени абсолютно всички стажантски програми и участието на студентите в каквито и да било практически занимания. Това няма как да не удължи прехода на младите от академичния живот към пазара на труда заради необходимостта от допълнителни форми на обучение и образование.

Специалност „Медицина“ в онлайн среда

Коронавирусната пандемия удари по всички сфери, но в центъра на вниманието по разбираеми причини бе медицината. Лекарското съсловие наистина бе подложено на истински стрес тест, защото от доста време насам светът не се бе изправял очи в очи с подобна здравна криза. И ако държавите и организациите са научили своя урок, в следващите години >>

може да очакваме наистина огромни инвестиции и фокус върху заетостта в здравеопазването. Но още със съобщаването на новината за въвеждането на дистанционното обучение в университетите мнозина си зададоха редица въпроси: „А как ще се обучават бъдещите медици, които ще ни лекуват от този и други вируси, като няма да имат достъп до практическите си занимания?“ Или пък: „Ами ако бъдещият доктор препише на изпита си онлайн в университет и след това влезе в операция?“ Питанията бяха много, но отговорите малко.

Разбира се, като всяко нещо и е-образованието в медицината си има свои предимства и недостатъци. В това е категорична и студентката в специалност „Дентална медицина“ в Медицинския университет в София Йоана Драгоманова, която сега ще бъде 5-и курс:

„Избрах да уча медицина и в частност тази специалност, защото желанието ми винаги е било да помагам на хората, също така е и много интересно“, категорична е тя. 24-годишното момиче преминава като всички студенти към онлайн обучение, което смята за полезно, защото е успяла да се подготви повече теоретично.

„Преди коронавирус кризата лекциите протичаха в аудитории, а упражненията в клинични зали. След настъпването на пандемията преминахме изцяло дистанционно, без практически занимания. Да, за нашата специалност те са много важни, тъй като работим с пациенти и няма как подготовката ни да се осъществи само онлайн“, казва още Драгоманова. Тя е на мнение, че е-обучението не е направило по-малко подготвена, а повечето свободно време е било оползотворено в четене.

И докато пандемията накара мнозина кан-

дидат-студенти и вече учещи да се замислят и дори да се откажат от медицината, Йоана е категорична, че въпреки всички препятствия тя няма да е от тях. „Не знам как една такава ситуация би променила мнението на някого за бъдещата му професия. На мен дори не ми е минавало през ума да променя решението си за това, с което искам да се занимавам. Всеки, който иска да се занимава с медицина, знае, че ще има такива моменти и ще трябва да помага с каквото може“, допълва още Драгоманова.

Разбира се, няма как да се пропусне и фактът, че много голяма част от обучаващите се бъдещи медицински служители трябваше да навлязат бързо-бързо в реална среда и да бъдат в помощ на изнемогващите болници. Все пак остава въпросът с това дали онлайн обучението не залага тиктакща бомба в здравеопазването, като предразполага студентите към по-голямо невнимание по време на дистанционните лекции, по-висок риск от пренебрегване на учебния материал и преписване по време на изпитите, както и по-малко практически часове в клиничните зали. Не могат да се пренебрегнат и другите минуси – обучаващите се не могат да комуникират директно с преподавателите, да задават въпроси, да обсъждат и обменят идеи помежду си.

Все пак онлайн обучението в университетите вече е тук и всички трябва да свикнат с него, защото коронавируса може да не си тръгне скоро. А междувременно задачата на учебните заведения и преподавателите е да започнат да отстраняват един по един минусите, като в същото време използват пълния капацитет на дигитализацията. Разбира се, не е задължително лекциите на живо да изчезнат, те могат да бъдат използвани за по-практически цели – нещо, което доста липсва в българското висше образование.